

Vanhus- ja vammaisneuvostojen aloitteet edustajan läsnäolo- ja puheoikeudesta hyvinvointi- ja vapaa-aikalautakunnan kokouksissa

Kaupunginhallitus 18.05.2026
203/00.01.02.01/2026

Valmistelija: hallintojohtaja Anni Hakala, etunimi.sukunimi(at)raisio.fi

Aloitteet

Raision vanhusneuvosto (8.12.2025 § 87) ja vammaisneuvosto (25.3.2026 § 30) ovat tehneet aloitteet siitä, että niiden edustajille myönnetään läsnäolo- ja puheoikeus hyvinvointi- ja vapaa-aikalautakunnan kokouksiin.

Vanhusneuvosto perustelee aloitettaan kunnalle säädetyllä velvollisuudella edistää asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) mukaan hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kuuluu sekä kunnan että hyvinvointialueen tehtäviin. Kuntalain (410/2015) mukaan kunnan perustehtävänä on edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa.

Aloitteessa kuvataan hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä toimintana, jonka tavoitteena on terveyden ja toimintakyvyn lisääminen sekä terveysongelmien ja väestöryhmien välisten terveyserojen vähentäminen. Tähän työhön liittyy myös valtionosuuden lisäosa eli hyte-kerroin. Vanhusneuvoston aloitteen mukaan Raisiossa hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen liittyvä toiminta kanavoituu suurelta osin hyvinvointi- ja vapaa-aikalautakuntaan.

Aloitteessa viitataan vanhusneuvoston toimintasääntöön, jonka mukaan neuvostolle on annettava mahdollisuus vaikuttaa kunnan eri toimialojen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan asioissa, joilla on merkitystä ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, osallisuuden, elinympäristön, asumisen, liikkumisen, päivittäisistä toiminnoista suoriutumisen tai heidän tarvitsemiensa palvelujen kannalta.

Aloitteessa esitettyihin seikkoihin perustuen vanhusneuvosto ehdottaa, että vanhusneuvoston edustajalle myönnetään läsnäolo- ja puheoikeus hyvinvointi- ja vapaa-aikalautakunnan kokouksiin. Aloitteessa todetaan, että vastaava käytäntö olisi toteutettu useissa kunnissa seudullisesti ja valtakunnallisesti.

Vammaisneuvosto korostaa aloitteessaan, että YK:n vammaisyleissopimuksen ja kansallisen lainsäädännön noudattaminen edellyttää vammaisneuvoston osallistamista kunnalliseen päätöksentekoon. Aloitteen mukaan osallistaminen ei ole vapaaehtoista, vaan lakisääteinen ja kansainvälisiin ihmisoikeusvelvoitteisiin perustuva velvollisuus.

Aloitteessa viitataan YK:n vammaisyleissopimuksen artiklaan 4.3, jonka mukaan vammaiset henkilöt ja heidän edustajansa tulee osallistuttaa aktiivisesti kaikkeen heitä koskevaan päätöksentekoon. Lisäksi artikla 29 turvaa vammaisten henkilöiden osallistumisen yhteiskunnalliseen ja poliittiseen elämään.

Vammaisneuvosto toteaa, että vammaisneuvosto on kuntalain (28 §) mukainen lakisääteinen vaikuttamistoimielin, jonka tehtävänä on varmistaa

vammaisten henkilöiden osallistuminen heitä koskevaan päätöksentekoon kunnissa. Aloitteen mukaan vammaisneuvostot ovat osa osallistuvaa demokratiaa, ja niiden kautta vammaiset henkilöt sekä heitä edustavat järjestöt voivat osallistua asioiden suunnitteluun, valmisteluun, toteutukseen ja seurantaan lain edellyttämällä tavalla.

Vammaisneuvosto esittää, että vammaisneuvostolle myönnetään edustus hyvinvointi- ja vapaa-aikalautakuntaan läsnäolo- ja puheoikeudella. Aloitteessa todetaan, että tällä yhteistyömallilla vahvistettaisiin vammaisten asioiden riittävä huomioiminen ja laaja asiantuntijuus kaikissa heitä koskevissa asioissa koko päätöksentekoketjussa, lisättäisiin yhteistyötä ja tiedonkulku paranisi poikkihallinnollisesti. Aloitteessa todetaan myös, että vammaisneuvoston osallisuus nopeuttaisi osaltaan päätöksentekoa.

Vastaus aloitteisiin

Vaikuttamistoimielimet ja hallintosäännön määräyksiä

Kunnassa toimivat vaikuttamistoimielimet ovat osa kunnan osallisuuden ja demokratian rakenteita. Niiden tehtävänä on edistää eri väestöryhmien osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä tuoda päätöksenteon valmisteluun ja kehittämiseen kohderyhmiensä näkökulmia ja asiantuntemusta. Vaikuttamistoimielimistä säädetään kuntalain 26–28 §:ssä.

Vaikuttamistoimielimet eivät ole kuntalain 30 §:ssä tarkoitettuja kunnan toimielimiä eivätkä siten kunnan viranomaisia. Niiden jäsenet eivät ole kunnan luottamushenkilöitä, eivätkä he toimi virkavastuulla. Vaikuttamistoimielimille ei voida hallintosäännöllä antaa toimivaltaa tehdä hallintopäätöksiä.

Vaikuttamistoimielimet osallistuvat kunnalliseen päätöksentekoon muun muassa tekemällä aloitteita, antamalla lausuntoja sekä tulemalla kuulluiksi asioiden valmisteluvaiheessa. Lisäksi hallintosäännössä voidaan määrätä vaikuttamistoimielimen edustajalle läsnäolo- ja puheoikeus kunnan toimielimen kokouksessa. Läsnäolo- ja puheoikeus on harkinnanvarainen eikä perustu suoraan lainsäädäntöön. Oikeutta voidaan myös rajata siten, ettei läsnäolo-oikeus koske salassa pidettävien asioiden käsittelyä.

Raision kaupungin hallintosäännön 13 §:n mukaan kaupungissa on nuorisovaltuusto, vanhusneuvosto ja vammaisneuvosto, joiden kokoonpanosta, asettamisesta ja toimintaedellytyksistä päättää kaupunginhallitus. Nuorisovaltuusto voi nimetä kaupunginvaltuuston, hyvinvointi- ja vapaa-aikalautakunnan, sivistyslautakunnan, infralautakunnan kokoukseen edustajansa, jolla on läsnäolo- ja puheoikeus. Vanhus- ja vammaisneuvostojen toimintasäännöissä määrätään neuvostojen asettamisesta ja kokoonpanosta.

Raisiossa vaikuttamistoimielinten toimintaa ja osallisuuden edistämistä on kehitetty viimeisten vuosien aikana. Kaupunkistrategian yksi tavoitteista on ottaa asukkaat ja sidosryhmät huomioon viestinnässä, suunnittelussa ja päätöksenteossa. Tähän strategiseen tavoitteeseen on talousarviossa 2026 yhtenä toiminnallisena tavoitteena edistää laadukasta päätöksentekoa muun muassa huomioimalla vaikuttamistoimielimet osana suunnitelma- ja ohjelmatyötä.

Muiden kuin kunnan toimielinten jäsenten läsnäolo- ja puheoikeudesta toimielinten kokouksissa annetaan tarpeelliset määräykset hallintosäännössä. Läsnäolo- ja puheoikeus voidaan rajata

hallintosäännössä siten, että läsnäolo-oikeutta ei ole silloin, kun asian käsittelyyn liittyy salassa pidettäviä tietoja. Läsnä- ja puheoikeutetuilta ei edellytetä vaalikelpoisuutta toimielimeen, mutta mahdolliset esteellisyystilanteet koskevat myös läsnä- ja puheoikeutettuja jäseniä.

Läsnäolo- ja puheoikeuden harkinnan arviointi

Vaikuttamistoimielinten edustajille myönnettävää läsnäolo- ja puheoikeutta arvioitaessa tulee huomioida kunnallisen päätöksenteon rakenteet, toimielinten luonne ja tehtävät, päätöksenteon luottamuksellisuus sekä salassa pidettävien asioiden käsittely. Lisäksi arvioinnissa on kiinnitettävä huomiota yhdenvertaisuuteen eri asukasryhmien välillä sekä siihen, millä tavoin vaikuttamistoimielinten näkemykset voidaan tarkoituksenmukaisesti huomioida päätöksenteossa.

Kunnan hallintomenettely perustuu rakenteeseen, jonka mukaisesti toimielimissä käsiteltävät asiat ovat huolellisesti valmisteltuja ja niistä käytävä keskustelu yleisesti ottaen poliittista. Osallistumisoikeuden laajentaminen muille kuin demokraattisesti valituille edustajille sopii huonosti tähän rakenteeseen. Lisäksi muiden toimielimien kuin valtuuston kokoukset ovat suljettuja ja niissä käytävät keskustelut ovat luottamuksellisia, eikä niiden sisällöstä saa puhua ulkopuolisille. Mitä enemmän toimielimissä on läsnä ulkopuolisia henkilöitä, sitä suurempi riski on myös tietovuodoille. Yhden edustajan nimeäminen ei myöskään erityisesti tue koko vaikuttamistoimielimen parempaa osallistamista.

Tasapuolisuuden näkökulma huomioiden on haastavaa huomioida kaikkien eri asukasryhmien mahdollisuutta vaikuttaa päätöksentekoon käyttämällä puheenvuoroja virallisessa toimielimen kokouksessa ilman demokraattisesti ansaittua valtakirjaa. Poikkeuksena on hallintosäännön 13 §:ssä annettu läsnäolo- ja puheoikeus nuorisovaltuuston edustajalle erikseen nimettyihin toimielimiin, sillä nuorisovaltuuston jäsenillä ei ole ikänsä puolesta mahdollisuutta asettua ehdolle kuntavaaleissa.

Vaikuttamistoimielinten vaikutusmahdollisuudet eivät perustu toimielinten kokouksiin osallistumiseen, vaan kokonaisuudessaan toimivaan, oikea aikaan ja systemaattiseen kuulemiseen päätöksenteon eri vaiheissa. Vaikuttamistoimielinten kuuleminen jo valmisteluvaiheessa on todettu keskeiseksi ja toimivaksi keinoksi turvata eri väestöryhmien tosiasialliset vaikutusmahdollisuudet kunnallisessa päätöksenteossa. Vaikuttamistoimielimien osallisuutta on toteutettu muun muassa osallistavilla työpajoilla ja lausuntopyyntöillä, ja vaikuttamistoimielinten kuulemista on kehitetty viimeisten vuosien aikana. Lisäksi toimielimillä on mahdollisuus halutessaan kutsua vaikuttamistoimielinten jäseniä kuultavaksi yksittäisen asian tiimoilta omiin kokouksiinsa ja tällöin myöntää erikseen läsnäolo- ja puheoikeus käsiteltävän asian osalta.

Vanhus- ja vammaisneuvostoa on esimerkiksi kevään 2026 aikana osallistettu ja kuultu muun muassa ympäristöohjelmaan, Lehterinvuoren ulkoilualueen suunnitteluun, hyvinvointisuunnitelmaan ja Myllypellon koulun suunnitelmiin (vammaisneuvosto) liittyen. Lisäksi vaikuttamistoimielinten kokouksissa on pidetty ajankohtaiskatsauksia esimerkiksi E18 projektipäällikön ja Varhan toimesta ja sivistysjohtaja ja hyvinvointi- ja vapaa-aikalautakunnan puheenjohtaja ovat vierailleet vammaisneuvoston kokouksessa 25.3.2026.

Vaikuttamistoimielinten kuulemis- ja osallistamiskäytäntöjä kehitetään edelleen. Suunnitelmana on muun muassa täsmentää ohjeistusta

laatimalla sisäinen ohje vaikuttamistoimielinten kuulemisesta ja osallistamisesta lautakuntien valmistelijoiden käyttöön.

Edellä todetun kokonaisarvioinnin perusteella esitetään, ettei vanhus- ja vammaisneuvostojen edustajille ole tarkoituksenmukaista myöntää läsnäolo- ja puheoikeutta hyvinvointi- ja vapaa-aikalautakunnan kokouksiin.

Esittelijä

Kaupunginjohtaja Eero Vainio

Päätösehdotus

Kaupunginhallitus antaa vanhus- ja vammaisneuvostojen aloitteisiin edellä esitetyn vastauksen ja toteaa, ettei vanhus- ja vammaisneuvostojen edustajille ole tarkoituksenmukaista myöntää läsnäolo- ja puheoikeutta hyvinvointi- ja vapaa-aikalautakunnan kokouksiin. Samalla kaupunginhallitus kuitenkin muistuttaa toimialoja ja toimielimiä pyytämään valmistelussa olevista asioista vaikuttamistoimielinten lausunnot silloin, kun niissä käsitellään näiden asukasryhmien intressissä olevia suunnitelmia ja asioita.

Päätös